

6η Ενότητα: Ενεργοί πολίτες για την υπεράσπιση οικουμενικών αξιών

Χρονικές και υποθετικές προτάσεις – Υπώνυμα – Ορισμός

Κείμενο 1: [Κοινωνικότητα... αγάπη και προσφορά] σελ. 56

1. Τι έδειξε το πείραμα που έγινε στο πανεπιστήμιο;

Το πείραμα που έγινε στο πανεπιστήμιο έδειξε ότι οι άνθρωποι δεν ενδιαφέρονται για το κοινωνικό σύνολο, παρά μόνο για ό,τι συμβαίνει στο κοντινό τους περιβάλλον. Ο ανθρωπισμός, η αγάπη και η φροντίδα για τις πάσχουσες κοινωνικές ομάδες, είτε αυτές βρίσκονται στη μακρινή Ινδία είτε δίπλα τους, δεν έχει θέση στην καθημερινότητά τους. Ο εγωισμός, η φιλαυτία και η αδιαφορία είναι οι κυρίαρχες συμπεριφορές που εκδηλώνουν.

2. Εσείς πού θα δίνετε τα δικά σας δέκα σεντς, αν παίρνατε μέρος στο πείραμα; • Αιτιολογήστε την επιλογή σας σε ένα σύντομο κείμενο.

Όλοι μας, σε αντίστοιχη περίπτωση, θα οφείλαμε να δώσουμε το ελάχιστο ποσό των δέκα σεντς είτε στους Ινδούς που χρειάζονται τη βοήθειά μας είτε στη φτωχή οικογένεια που δυσκολεύεται να ποριστεί τα αναγκαία. Είναι πολύ πιο σημαντικό να συνδράμουμε με όποιο τρόπο μπορούμε ώστε οι άνθρωποι αυτοί να αντιμετωπίσουν τα προβλήματα επιβίωσης που έχουν, παρά να δώσουμε το ποσό αυτό για αγορά φωτοτυπικού μηχανήματος. Άλλωστε, είναι χρέος όλων μας όχι μόνο να βάζουμε σε προτεραιότητα την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια ανεξάρτητα από την απόσταση που μας χωρίζει από όσους υποφέρουν, αλλά και να δρούμε σύμφωνα με τις αξίες της αγάπης, της αλληλεγγύης, του σεβασμού και της συνεργασίας.

3. Βρείτε και υπογραμμίστε τους υποθετικούς λόγους του κειμένου. • Τι εκφράζουν; • Σε ποιους χρόνους και εγκλίσεις βρίσκονται τα ρήματα των προτάσεων που τους αποτελούν;

– Αν νομίζεις: υποθετική πρόταση (χρόνος: ενεστώτας, έγκλιση: οριστική)
βάλε τα δέκα σεντς σου σε ένα φάκελο : κύρια πρόταση, πρώτη απόδοση (χρόνος: αόριστος, έγκλιση: προστακτική)

γράψε «Ινδία»: κύρια πρόταση, δεύτερη απόδοση (χρόνος: αόριστος, έγκλιση: προστακτική). Ο υποθετικός λόγος εκφράζει το πραγματικό.

– Αν θέλεις: υποθετική πρόταση (χρόνος: ενεστώτας, έγκλιση: οριστική).

τα χρήματά σου θα τους δοθούν ανώνυμα: κύρια πρόταση, απόδοση (χρόνος: συνοπτικός μέλλοντας , έγκλιση: οριστική). Ο υποθετικός λόγος εκφράζει το πραγματικό.

– Αν θέλετε: υποθετική πρόταση (χρόνος: ενεστώτας, έγκλιση: οριστική).

βάλτε δέκα σεντς μέσα σ' ένα φάκελο: κύρια πρόταση, πρώτη απόδοση (χρόνος: αόριστος, έγκλιση προστακτική)

γράψτε «φωτοαντίγραφα»: κύρια πρόταση, δεύτερη απόδοση (χρόνος: αόριστος, έγκλιση: προστακτική) Ο υποθετικός λόγος εκφράζει το πραγματικό.

4. Μετατρέψτε τους υποθετικούς λόγους που βρήκατε στην προηγούμενη άσκηση σε υποθετικούς λόγους που εκφράζουν το αντίθετο του πραγματικού.

• Κάντε όλες τις απαραίτητες αλλαγές.

– Αν νόμιζες / είχες νομίσει ότι έπρεπε να βοηθήσεις, θα έβαζες / θα είχες βάλει τα δέκα σεντς σου μέσα σ' ένα φάκελο και θα έγραφες / θα είχες γράψει «Ινδία».

– Αν ήθελες /είχες θελήσει να βοηθήσεις τους ανθρώπους, τα χρήματά σου θα τους δίνονταν / θα τους είχαν δοθεί ανώνυμα.

– Αν θέλατε /είχατε θελήσει να βοηθήσετε στην αγορά του φωτοαντιγραφικού μηχανήματος, θα βάζατε / θα είχατε βάλει δέκα σεντς μέσα σ' ένα φάκελο και θα γράφατε/ θα είχατε γράψει «φωτοαντίγραφα».

5. Προσπαθήστε να ορίσετε τη λέξη προσφορά. • Βρείτε μια ευρύτερη έννοια να την εντάξετε και όποια άλλα στοιχεία θεωρείτε απαραίτητα, για να τη διαφοροποιήσετε από άλλες που ανήκουν στην ίδια ευρύτερη έννοια.

- Αν δεν τα καταφέρνετε, συμβουλευτείτε λεξικό.
- Βρείτε τον ορισμό και αναλύστε τον στα συστατικά του.

Προσφορά: 1. παροχή, βοήθεια, συνήθως με τη μορφή δωρεάς (η ερμηνεία αυτή ταιριάζει στο κείμενο).

2. η ευεργετική συνεισφορά κάποιου σε συνολική προσπάθεια ή υπέρ του συνόλου (η προσφορά της επιστήμης).

3. πώληση ενός προϊόντος σε συμφέρουσα τιμή.

4. η τιμή που προσφέρεται για την αγορά ή την πώληση εμπορεύματος.

5. η μειωμένη τιμή πωλήσεως, κυρίως λόγω εκπτώσεως.

6. η παροχή μισθωτής εργασίας ή εμπορευμάτων προς πώληση.

Ευρύτερη έννοια: παροχή

Άλλα στοιχεία: υλική, ηθική, με τη μορφή δωρεάς

6. Η λέξη προσφορά είναι σύνθετη από την πρόθεση προς και το ρήμα φέρω. • Μπορείτε να σκεφτείτε άλλα σύνθετα του ρήματος φέρω και να τα χρησιμοποιήσετε σε προτάσεις;

• Άλλα σύνθετα του ρήματος φέρω: αναφέρω, διαφέρω, προφέρω, υποφέρω, επιφέρω, μεταφέρω.

• Προτάσεις με τα παραπάνω ρήματα:

– Ο ηθοποιός στη συνέντευξή του ανέφερε μεταξύ άλλων ότι αυτή θα είναι και η τελευταία παράσταση στην οποία θα συμμετάσχει, γιατί πήρε τη μεγάλη απόφαση να σταματήσει.

– Σε μια δημοκρατική και ελεύθερη κοινωνία πρέπει να είναι αποδεκτό το γεγονός ότι οι απόψεις των ανθρώπων διαφέρουν μεταξύ τους.

– Του αρέσει πολύ η γαλλική γλώσσα, αλλά δυσκολεύεται γιατί δεν μπορεί να προφέρει σωστά όλα τα σύμφωνα και τα φωνήεντα.

– Οι άνθρωποι στις χώρες του λεγόμενου Τρίτου κόσμου υποφέρουν από ασιτία.

– Η εφεύρεση του ηλεκτρονικού υπολογιστή επέφερε πολλές και σημαντικές αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων.

– Αποφάσισε να μεταφέρει τα εκλογικά του δικαιώματα από το χωριό του στον τόπο διαμονής του.

7. Κάντε και εσείς στο σχολείο σας το ίδιο πείραμα που έκαναν στο πανεπιστήμιο του Μιντζουέστ. • Προσαρμόστε τις ερωτήσεις στην πραγματικότητα που ζείτε εσείς και φτιάξτε το σχετικό ερωτηματολόγιο. • Στη συνέχεια, μοιράστε το σε μαθητές του σχολείου σας, συγκεντρώστε τα αποτελέσματα και απεικονίστε τα σε διαγράμματα.

Στο ερωτηματολόγιο μπορείτε να θέσετε τα παρακάτω ερωτήματα:

– Στο Λίβανο, έπειτα από τον πρόσφατο πόλεμο, οι κάτοικοι χρειάζονται τρόφιμα και φάρμακα. Αν θέλεις να τους βοηθήσεις, βάλε στο φάκελο εξήντα λεπτά και γράψε «Λίβανος».

– Στο Δήμο μας μια οικογένεια αντιμετωπίζει πρόβλημα επιβίωσης. Αν θέλεις να τους βοηθήσεις, τα χρήματά σου θα τους δοθούν ανώνυμα. Βάλε εξήντα λεπτά στο φάκελο και γράψε «φτωχή οικογένεια».

– Στο σχολείο μας υπάρχει η ανάγκη αγοράς υλικού για τον εξοπλισμό του εργαστηρίου μας. Αν θέλεις να βοηθήσεις, βάλε εξήντα λεπτά στο φάκελο και γράψε «σχολείο».

Κείμενο 2 [Βάνια, το παιδί της αγέλης] σελ. 58

1. Ποιες φάσεις της ζωής του Βάνια διακρίνονται στο κείμενο; • Δώστε έναν τίτλο σε κάθε φάση.

Οι φάσεις της ζωής του Βάνια που διακρίνονται στο κείμενο είναι οι εξής:

α' φάση: Από τη γέννησή του ως την ηλικία των τριών ζει με τη μητέρα του, η οποία όμως έπειτα τον εγκαταλείπει δίπλα σε ένα κάδο σκουπιδιών.

Η εγκατάλειψη του Βάνια από τη μητέρα του.

β' φάση: Ο Βάνιας ζει, μέχρι την ηλικία των πέντε, με μια αγέλη σκύλων υιοθετώντας τις συμπεριφορές τους.

Η ζωή του Βάνια με την αγέλη των σκύλων.

γ' φάση: Στην ηλικία των επτά εντοπίζεται από έναν αστυνομικό και φιλοξενείται σε ένα ίδρυμα, όπου καταβάλλεται προσπάθεια να αποβάλει τη συμπεριφορά των σκύλων και να αποκτήσει ανθρώπινη.

Η προσπάθεια των ειδικών να αποκτήσει ο Βάνια ανθρώπινη νοοτροπία και συμπεριφορά.

δ' φάση: Στην ηλικία των επτά μπαίνει σε μια ανάδοχη οικογένεια και προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα της ζωής του. Χωρίς όμως να ξεχνά την παλιά του «οικογένεια».

Η προσαρμογή του Βάνια στο νέο περιβάλλον και το ενδιαφέρον του για την παλιά του «οικογένεια».

2. Βρείτε τις φράσεις του κειμένου με τις οποίες δηλώνεται ο χρόνος.

Οι φράσεις του κειμένου με τις οποίες δηλώνεται ο χρόνος είναι οι εξής:

1η παράγραφος: Μόλις στα τρία του χρόνια

2η παράγραφος: όταν εκείνη διάλεξε, στα τελευταία τους Χριστούγεννα, μόλις πριν από λίγο καιρό

3η παράγραφος: που κράτησε δυο ολόκληρα χρόνια, Μέχρι που ο αστυνομικός της περιοχής, ήδη, όταν τον δέχτηκαν σε κάποιο ίδρυμα

4η παράγραφος: Στην αρχή, σιγά σιγά

5η παράγραφος: Σήμερα, αφότου μπήκε, όταν μεγαλώσει, κάθε φορά που τελειώνει, πάντοτε

3. Βρείτε και υπογραμμίστε τις λέξεις που εισάγουν χρονικές προτάσεις. •

Ποια χρονική σχέση δηλώνεται με την καθεμία;

– όταν (εκείνη διάλεξε): δηλώνει το προτερόχρονο σε σχέση με το περιεχόμενο της κύριας πρότασης (Ο τρίχρονος Βάνιας εγκαταλείφθηκε... της Μόσχας).

– Μέχρι που ο αστυνομικός της περιοχής εντόπισε την περίπτωσή του και τον μάζεψε από τους δρόμους: δηλώνει το υστερόχρονο σε σχέση με το περιεχόμενο της εννοούμενης κύριας πρότασης (Για τους ανθρώπους έβγαζε ακατάληπτους ήχους).

– όταν τον δέχτηκαν σε κάποιο ίδρυμα: δηλώνει το υστερόχρονο σε σχέση με το περιεχόμενο της κύριας πρότασης (Ήταν ήδη πέντε χρονών). αφότου μπήκε: δηλώνει το προτερόχρονο σε σχέση με το περιεχόμενο της κύριας πρότασης (Σήμερα... είναι 11 χρονών).

– όταν μεγαλώσει: δηλώνει το προτερόχρονο σε σχέση με το περιεχόμενο της κύριας πρότασης (ονειρεύεται).

– κάθε φορά που τελειώνει: δηλώνει το προτερόχρονο σε σχέση με το περιεχόμενο της κύριας πρότασης (ο Βάνια φεύγει... γεμάτος).

4. φαγώσιμο, προσωπικό: Βρείτε στο κείμενο τις λέξεις αυτές και σκεφτείτε ένα υπώνυμο για καθεμιά.

φαγώσιμο: ψωμί, κρέας, λαχανικά, όσπρια.

προσωπικό: άνδρες, γυναίκες, ειδικευμένο, ανειδίκευτο.

5. α. τραπέζι, κρεβάτι: Ποιας λέξης είναι υπώνυμο; β. κουταβάκια: Ποιας λέξης είναι υπώνυμο;

α. τραπέζι, κρεβάτι: Είναι υπώνυμο της λέξης έπιπλα.

β. κουταβάκια: Είναι υπώνυμο της λέξης σκυλιά.

6. α. Πόσα και ποια παραδείγματα αλληλεγγύης διακρίνετε στο κείμενο; β. Πόσα και ποια παραδείγματα έλλειψης αλληλεγγύης διακρίνετε; γ. Ποιο σας φαίνεται πιο εντυπωσιακό και γιατί;

α) Τα παραδείγματα αλληλεγγύης που συναντάμε στο κείμενο είναι η στοργή που έδειξε στο μικρό Βάνια η αγέλη των σκύλων, το ενδιαφέρον του αστυνομικού, η φροντίδα της εξειδικευμένης υπαλλήλου και της ανάδοχης οικογένειας, και, τέλος, η συμπεριφορά του Βάνια απέναντι στην παλιά του «οικογένεια».

β) Έλλειψη αλληλεγγύης αποτελούν η εγκατάλειψη του Βάνια από τη μητέρα του και η αδιαφορία του πατέρα του για το γιο του.

γ) Το πιο εντυπωσιακό από όλα είναι η ασυνήθιστη, για μια μάνα και έναν πατέρα, αδιαφορία για το παιδί τους και, ταυτόχρονα, το ενδιαφέρον όλων των υπολοίπων για την εξέλιξη του παιδιού.

7. Αφηγηθείτε σε ένα κείμενο, που θα διαβάσετε στην τάξη σας, περιπτώσεις αλληλεγγύης που γνωρίζετε.

Είναι πολύ σημαντικό ο καθένας μας χωριστά να βοηθά όποιον συνάνθρωπό του τον έχει ανάγκη. Πρόσφατα, στη γειτονιά μας μετακόμισε μια οικογένεια που αντιμετώπιζε πολλά προβλήματα. Ο ιδιοκτήτης του προηγούμενου σπιτιού που ενοικιάζανε τους έκανε έξωση, διότι δεν μπορούσαν να πληρώσουν τα χρωστούμενα ενοίκια, με αποτέλεσμα να κινδυνεύουν να μείνουν άστεγοι. Ο πατέρας, που είχε μόλις απολυθεί, δυσκολευόταν πολύ να βρει μια καινούργια δουλειά ενώ η μητέρα ήταν βαριά άρρωστη και δεν μπορούσε να εργαστεί. Είχαν και δύο μικρά παιδιά, ένα αγόρι και ένα κορίτσι εφτά και εννέα ετών αντίστοιχα. Ο μπαμπάς μου, λοιπόν, που άκουσε την ιστορία τους από έναν οικογενειακό μας φίλο, προσφέρθηκε να τους παραχωρήσει ένα μικρό διαμέρισμα που έχουμε για να μπορέσουν να στεγάσουν την οικογένειά τους και τους είπε ότι θα πλήρωναν το ενοίκιο όταν ο πατέρας θα έβρισκε δουλειά. Το εντυπωσιακό ήταν ότι οι

περισσότεροι από εμάς συμφωνήσαμε να συνδράμουμε στην οικογένεια αυτή, που δέχτηκε την προσφορά μας με μεγάλη αξιοπρέπεια. Ένας γείτονας βοήθησε τον πατέρα να βρει δουλειά, μια συμπαθέστατη κυρία που δεν είχε εγγόνια πρόσεχε τα παιδιά της οικογένειας όποτε υπήρχε ανάγκη, ενώ η διευθύντρια του σχολείου μας πρόθυμα και αφιλοκερδώς προσφέρθηκε να βοηθά τα παιδιά και να τους λύνει οποιοσδήποτε απορίες έχουν σχετικά με τα μαθήματα. Μετά από αυτό το περιστατικό αντιλήφθηκα πόσο σημαντικό είναι οι άνθρωποι να είναι ενωμένοι μεταξύ τους και να αλληλοβοηθούνται. Εξάλλου, στη θέση αυτής της οικογένειας θα μπορούσε να βρεθεί οποιοσδήποτε. Ποιος δε θα ήθελε να τον αντιμετωπίσουν με τέτοιο τρόπο και να τον βοηθήσουν οι συνάνθρωποί του;

Κείμενο 3 [Η Άννα και ο μικρός Κυριάκος της...] σελ. 59

1. Πώς η Άννα εκδήλωσε την διάθεσή της για προσφορά στο κοινωνικό σύνολο;

Η Άννα, παρά το γεγονός ότι είχε φτάσει την ηλικία των εξήντα ετών και είχε ήδη αποκτήσει οικογένεια με παιδιά και εγγόνια, αποφάσισε να γίνει ανάδοχη μητέρα σε επτά παιδιά («Η Άννα είναι μια γυναίκα... απ' αυτά τα παιδιά»).

2. Πώς κρίνετε τις σχετικές επιλογές της;

Η Άννα έκανε αυτές τις επιλογές ορμώμενη από την αληθινή αγάπη της για τα παιδιά καθώς, όπως λέει η ίδια παίρνει δύναμη απ' αυτά τα παιδιά. Δεν μπορεί κανείς να της προσάψει το παραμικρό, καθώς η αστείρευτη διάθεσή της για προσφορά την οδήγησε να γίνει ανάδοχη μάνα σε τέσσερα παιδιά με ειδικές ανάγκες και σε τρία των οποίων η βιολογική μητέρα είχε προσβληθεί από AIDS. Το σημαντικότερο και το πιο εντυπωσιακό είναι ότι ακόμα καιόταν τα παιδιά αυτά έβρισκαν μια οικογένεια να τα υιοθετήσει, η ίδια ένιωθε την ψυχή της να αγαλλιάζει γιατί ένιωθε ότι ζει για ανθρώπους που την έχουν ανάγκη («Το πιστεύεις ότι η ψυχή μου αγαλλιάζει; Ζεις για κάποιους ανθρώπους που σ' έχουν πραγματικά ανάγκη»).

3. Βρείτε τις δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις του κειμένου. • Με ποιους συνδέσμους εισάγονται; • Μπορείτε να αντικαταστήσετε τους συνδέσμους αυτούς με άλλους, χωρίς να αλλάξει το νόημα των προτάσεων; •

Οι δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις του κειμένου εισάγονται με τους παρακάτω συνδέσμους:

- μέχρι να σιγουρευτούμε
- όταν το μάθαμε
- όταν μου είπαν
- την πρώτη φορά που φώναξε μαμά την άλλη.

• Μπορούμε να αντικαταστήσουμε τους παραπάνω συνδέσμους με τους εξής:

- ώσπου να, ωσότου να
- μόλις, σαν, την ώρα που, τη στιγμή που
- μόλις, την ώρα που, σαν, τη στιγμή που
- όταν, μόλις, τη στιγμή που, σαν.

4. Εκτός από δευτερεύουσες προτάσεις, βρείτε άλλες λέξεις / φράσεις που δηλώνουν χρόνο. • Ποιες από αυτές μπορούν να αντικατασταθούν από δευτερεύουσα χρονική πρόταση, χωρίς να αλλάξει το νόημά τους;

• Λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν χρόνο:

ήδη, Παλιότερα, ποτέ, Κάποια στιγμή, καθημερινά, Αμέσως, κάθε δυο τρεις μήνες, Μέχρι τον πέμπτο μήνα, πάντα, Λίγο πριν από τις εξετάσεις, δεκαπέντε μήνες, γρήγορα, ακόμη, τώρα, Αμέσως, Κατά την περίοδο προσαρμογής, Ποτέ, μετά.

•- Αμέσως: Μόλις το άκουσα

- κάθε δυο τρεις μήνες: Όταν / Κάθε φορά που περνούσαν δυο τρεις μήνες
- Μέχρι τον πέμπτο μήνα: Μέχρι να φτάσει ο πέμπτος μήνας
- Λίγο πριν από τις εξετάσεις: πριν εξεταστεί
- Κατά την περίοδο προσαρμογής: Όσο προσαρμόζονταν
- μετά: Και όταν φεύγει;

5. «Αρρωσταίνει και λαχταράς»: Βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο.

- Μπορείτε να μετατρέψετε τον παρατακτικό λόγο σε υποταγμένο;
- Τι είδους δευτερεύουσα πρόταση χρησιμοποιήσατε; • Γιατί;

- Υποταγμένος λόγος: Όταν αρρωσταίνει, λαχταράς.
- Οι δυο κύριες προτάσεις του παρατακτικού λόγου έχουν μεταξύ τους σχέση χρονικής αλληλουχίας. Επομένως, για να τον μετατρέψουμε σε υποταγμένο πρέπει να δημιουργήσουμε μια χρονική πρόταση που να δηλώνει πράξη που γίνεται ταυτόχρονα με αυτό που δηλώνει το περιεχόμενο της κύριας.

6. Καταγράψτε όσες λέξεις του κειμένου σχετίζονται με το θέμα της αλληλεγγύης και της κοινωνικής προσφοράς. • Γράψτε με αυτές δικές σας προτάσεις.

- Λέξεις του κειμένου που σχετίζονται με το θέμα της αλληλεγγύης και της κοινωνικής προσφοράς: ανάδοχη μάνα, διάθεση για προσφορά, ενδιαφέρονται, δένεται, αγαλλιάζει, ζεις για κάποιους ανθρώπους, σε έχουν ανάγκη.
- Προτάσεις:
 - Όταν έμαθε ότι δεν μπορεί να τεκνοποιήσει, αποφάσισε να γίνει ανάδοχη μάνα.
 - Έχει μεγάλη διάθεση για προσφορά και κάθε χρόνο δίνει ένα μέρος του εισοδήματός του σε φιλανθρωπικά ιδρύματα.
 - Οι εθελοντικές ομάδες που συγκροτήθηκαν στο δήμο μας ενδιαφέρονται για τη φροντίδα των ηλικιωμένων και άπορων ατόμων.
 - Στο πρόγραμμα επανένταξης ατόμων με αναπηρία στο οποίο εργάστηκα εθελοντικά, δεθήκαμε πολλούς ανθρώπους που γνώρισα.
 - Με την ανιδιοτελή προσφορά και τη βοήθεια προς ανθρώπους που την έχουν ανάγκη αγαλλιάζει η ψυχή σου.
 - Οι γιατροί χωρίς σύνορα ζουν για κάποιους ανθρώπους, αφού αφιερώνουν όλη τους τη ζωή προκειμένου να τους βοηθήσουν. Είναι πολύ όμορφο και τρυφερό να προσφέρεις βοήθεια σε ανθρώπους που σε έχουν ανάγκη, χωρίς να περιμένεις αντάλλαγμα.

7. Προσπαθήστε να ορίσετε τη λέξη προσαρμογή. Αν δεν τα καταφέρνετε, συμβουλευτείτε το λεξικό σας. • Αναλύστε τον ορισμό στα συστατικά του.

προσαρμογή (< προς + ορίζω) :1. η σύνδεση, το ταίριασμα ενός αντικειμένου με ένα άλλο, η στερέωση. 2. οι ενέργειες, οι τροποποιήσεις, οι αλλαγές που πρέπει να κάνει κάποιος ή να υποστεί κάποιος ή κάτι, ώστε να συμφωνεί, να ταιριάζει, να εναρμονίζεται με κάτι άλλο ή να εθιστεί, να εξοικειωθεί, να συμμορφωθεί προς κάτι νέο, διαφορετικό / (βιολ.) η διαδικασία με την οποία ένας οργανισμός (ζώο, φυτό κτλ.) εξοικειώνεται προς το περιβάλλον του και καθίσταται ικανός να επιβιώσει και να αναπαραχθεί || (ψυχ.) σύνολο δραστηριοτήτων μέσω των οποίων το άτομο μεταβάλλει τη συμπεριφορά του κατά τρόπο ώστε να εναρμονίζεται προς ένα συγκεκριμένο περιβάλλον.

www.komvos.edu.gr

– Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής,
Ι. Τριανταφυλλίδη

• Ανάλυση του ορισμού: Ευρύτερη έννοια: ταίριασμα, τροποποιήσεις, αλλαγές, εξοικείωση.

Άλλα στοιχεία του ορισμού: με ένα άλλο, με κάτι άλλο, προς κάτι διαφορετικό.

8. α) ψυχοφθόρο: • Από ποιες λέξεις είναι σύνθετη η λέξη αυτή; • Βρείτε κατάλληλα ουσιαστικά που θα μπορούσαν να συνδυαστούν με το επίθετο αυτό. β) Γράψτε όσες άλλες λέξεις γνωρίζετε που περιλαμβάνουν το ίδιο α' συνθετικό με τη λέξη «ψυχοφθόρο» και όσες περιλαμβάνουν το ίδιο β' συνθετικό.

α) ψυχοφθόρος < ψυχή + φθείρω ψυχοφθόρες εξετάσεις, ψυχοφθόρο επάγγελμα, ψυχοφθόρα σχέση, ψυχοφθόρα αναμονή, ψυχοφθόρα δοκιμασία

β) Λέξεις με το ίδιο α' συνθετικό: ψυχολόγος, ψυχίατρος, ψυχανάλυση, ψυχοβγάλτης, ψυχοσωματικός, ψυχοπαιδαγωγικός, ψυχοπαθής, ψυχοπάθεια, ψυχογενής, ψυχοθεραπευτής

Λέξεις με το ίδιο β' συνθετικό: διαφθορά, διαφθορέας, άφθαρτος, δολιοφθορά

9. Στο κείμενο υπάρχει ευθύς λόγος. Αφού τον εντοπίσετε, μετατρέψτε τον σε πλάγιο και παρατηρήστε τις αλλαγές που έγιναν στις φράσεις που δηλώνουν χρόνο.

Η Άννα μας διηγήθηκε πως την ειδοποίησαν ότι είχαν ένα παιδάκι γεννημένο από μητέρα φορέα. Της είπαν ότι έπρεπε να παίρνουν καθημερινά προφυλάξεις. Αμέσως δέχτηκε. Είπε ότι κάθε δυο τρεις μήνες έκαναν εξετάσεις για να δουν την πορεία του. Μέχρι τον πέμπτο μήνα έβγαιναν θετικές. Μας αφηγήθηκε ότι είχε πάντα την ελπίδα ότι η επόμενη θα ήταν αρνητική και αυτό της έδινε κουράγιο. Λίγο πριν τις εξετάσεις, όμως, τους «έτρωγε» το άγχος... Μέχρι να σιγουρευτούν ότι το παιδί δεν ήταν θετικό, πέρασαν δεκαπέντε μήνες. Μας λέει ότι όταν το έμαθαν, χοροπήδαγαν από τη χαρά τους. (...) Όταν της είπαν ότι βρέθηκαν γονείς, έπεσαν στα μαύρα πανιά. «Μνημόσυνο» μέσα στο σπίτι... Είπε ότι το παίρνεις ένα «γατάκι» και το φτάνεις στο σημείο να σε φωνάζει «μαμά». Ξενυχτάς, κουράζεσαι. Αρρωσταίνει και λαχταράς. Η Άννα θυμάται πως κατά την περίοδο προσαρμογής τους έβλεπαν (τους υποψήφιους γονείς) μαζί με τον «Κυριάκο». Το παιδί άρχισε να δένεται μαζί τους. Την πρώτη φορά που φώναξε «μαμά» την άλλη, απάντησε εκείνη (η Άννα): «Ναι, αγόρι μου». Μας εξομολογήθηκε πως ήταν δύσκολο. Είναι πράγματα που σου ξεριζώνουν την καρδιά. Ποτέ δεν είναι κανείς απόλυτα προετοιμασμένος για εκείνη τη στιγμή. Μετά το σπίτι ήταν άδειο. Διαφωνεί ότι όλο αυτό είναι ψυχοφθόρο. Πρόσθεσε ότι η ψυχή της αγαλλιάζει, αφού ζει για κάποιους ανθρώπους που την έχουν πραγματικά ανάγκη...

• Οι φράσεις του κειμένου που δηλώνουν χρόνο δεν αλλάζουν. Η μόνη που μπορεί να αλλάξει είναι το επίρρημα αμέσως και να γίνει την ίδια στιγμή, χωρίς όμως είναι απαραίτητο.

Κείμενο 4 [Μια φωτογραφία, μισή ζωή] σελ. 60**1. Αφηγηθείτε την ιστορία της ηρωίδας του κειμένου.**

Στο κείμενο παρουσιάζεται η ιστορία της Κιμ Πακ, μιας κοπέλας από το Βιετνάμ, που είχε την ατυχία να υποστεί σοβαρά εγκαύματα από τις βόμβες ναπάλμ που έριξαν οι Αμερικανοί τον καιρό του πολέμου στις 8 Ιουνίου 1972. Η ιστορία της έγινε διάσημη καθώς ένας φωτογράφος απθανάτισε τη στιγμή που η Κιμ έτρεχε κλαίγοντας από τους πόνους για να ξεφύγει. Στα 23 της, ενώ ούτε είχε σπουδάσει, ούτε εργαζόταν, βρήκε το κουράγιο και τη δύναμη να ανασυγκροτήσει τις δυνάμεις της· ζήτησε να πάει στην Κούβα για να αρχίσει μια νέα ζωή. Σπούδασε, έκανε πολλές φιλίες και ανέκτησε την αυτοπεποίθησή της. Σήμερα ζει στον Καναδά, είναι πρέσβειρα καλής θελήσεως της Unesco, είναι παντρεμένη και έχει αποκτήσει δυο παιδιά. Ευχαριστεί το Θεό για το γεγονός ότι ζει σε μια ελεύθερη χώρα και είναι ευτυχής για το γεγονός ότι ενώ η φωτογραφία αυτή αποτυπώνει την τραγωδία που έζησε, ταυτόχρονα αναδεικνύει τη φρίκη του πολέμου και το πανανθρώπινο αίτημα για ειρήνη.

2. Τι αισθήματα σάς προκαλεί η φωτογραφία και η ιστορία της Κιμ Πακ;

Η φωτογραφία και η ιστορία της Κιμ Πακ προκαλούν πολύ έντονα και, ταυτόχρονα, αντιφατικά συναισθήματα. Από τη μια απέχθεια για τον πόλεμο και από την άλλη θαυμασμό για το θάρρος που επέδειξε το κορίτσι αυτό. Η αγωνία, η απόγνωση και ο φόβος που αποτυπώνονται τόσο στο πρόσωπο της μικρής Κιμ όσο και στα υπόλοιπα παιδιά της φωτογραφίας αναδεικνύουν τη φρίκη και τη δυστυχία που φέρνει ο πόλεμος στον άμαχο πληθυσμό. Τα εκτεταμένα εγκαύματα στο σώμα του μικρού παιδιού προκαλούν συναισθήματα οργής προς εκείνους που προκάλεσαν το δράμα αυτό στο μικρό τότε κορίτσι. Συγχρόνως, η ιστορία της προ-καλεί το θαυμασμό όλων για την ψυχική δύναμη που άντλησε η Κιμ από τον ίδιο της τον εαυτό. Παρά το δράμα που έζησε στην τρυφερή εκείνη ηλικία, αναγεννήθηκε και αγωνίζεται να αναδείξει τη σκληρότητα του πολέμου.

3. Βρείτε τις χρονικές προτάσεις του κειμένου. • Αντικαταστήστε το σύνδεσμο με τον οποίο εισάγονται με άλλο ή άλλους, ώστε να μην αλλάζει το νόημα των προτάσεων.

- πριν σκάσει η βόμβα: προτού να
- Όταν γύρισα από το νοσοκομείο: μόλις, αφού
- Όταν είμαι σπίτι μου: Την ώρα που, όσο

4. Βρείτε τους υποθετικούς λόγους του κειμένου. • Τι εκφράζουν; • Ξαναγράψτε τους με τρόπο που να εκφράζουν το αντίθετο. • Προσέξτε ποιες αλλαγές κάνατε και αιτιολογήστε τες.

Υπόθεση	Απόδοση	Εκφράζουν
Αν πέσεις στα γόνατα	η ζωή μοιάζει βουνό	το πραγματικό
Αν σηκωθείς	την έχεις στα πόδια σου	το πραγματικό
Αν κοιτάξει κανείς...την εικόνα	μπορεί να δει...της ιστορίας	το πραγματικό

Μετατροπή των υποθετικών λόγων στο αντίθετο του πραγματικού	
υπόθεση	απόδοση
Αν έπεφτες / είχες πέσει στα γόνατα	η ζωή θα έμοιαζε βουνό
Αν σηκωνόσουν / είχες σηκωθεί Αν κοίταζε / είχε κοιτάξει	θα την είχες στα πόδια σου θα μπορούσε να δει / θα είχε δει ... της ιστορίας

- 5. «απέκτησε πρόσωπο πέρα από το μύθο»: βρείτε το απόσπασμα στο κείμενο.**
• καταλαβαίνετε τι σημαίνει η φράση αυτή;

Η Κιμ Πακ έγινε παγκόσμια γνωστή ως «το κορίτσι της φωτογραφίας». Η αγωνία και ο τρόμος καθώς και το γεμάτο εγκαύματα σώμα της έκαναν το γύρο του κόσμου μετά τη βράβευση του φωτογράφου Νικ Ουτ. Η ίδια όμως στην καθημερινή της ζωή υπέφερε. Δεν είχε καταφέρει να σπουδάσει, δεν εργαζόταν, δεν ήλπιζε τίποτα. Είχε γίνει, δηλαδή, ένας ζωντανός μύθος, ένα πρόσωπο γνωστό σε όλο τον κόσμο που συμβόλιζε τη φρίκη του πολέμου, αλλά η ίδια ένιωθε πως δεν είχε ζωή. Όταν λοιπόν εγκαταστάθηκε στην Κούβα σπούδασε, βρήκε δουλειά, απέκτησε κοινωνική ζωή, και άρχισε να ελπίζει. Τότε ήταν που η ίδια ένιωσε ότι άρχισε να ζει. Ήταν μια ζωντανή ύπαρξη πέρα από το μύθο, που χωρίς να ξεχνά το άσχημο παρελθόν της αγωνιζόταν για το μέλλον.

- 6. «Αν κοιτάξει κανείς προσεκτικά..., της συγγνώμης»: Ποια άποψη εκφράζει η Κιμ Πακ στο απόσπασμα; • Μπορείτε να την εξηγήσετε;**

Η φωτογραφία αυτή αποτυπώνει τη φρίκη που προκαλεί κάθε πόλεμος στη ζωή του άμαχου πληθυσμού. Εντούτοις, συμβολίζει την αγάπη, την ελπίδα και τη συγγνώμη. Η Κιμ μετά τη φρίκη του πολέμου αισθάνθηκε την αγάπη των ανθρώπων στην Κούβα, όπου κατάφερε σιγά σιγά να ξαναφτιάξει τη ζωή της. Τη στιγμή που ούτε η ίδια πίστευε πως θα μπορεί να ζήσει μια φυσιολογική ζωή, βρήκε την ελπίδα να αγωνιστεί και να προσπαθήσει. Κατάφερε ακόμα και να δεχτεί τη συγγνώμη όσων χωρίς λόγο την τραυμάτισαν τόσο σωματικά, όσο και ψυχικά.

- 7. «Έχει αποδεχτεί ότι στη συνείδηση των μαζών θα παραμείνει το “κορίτσι της φωτογραφίας”».** Επαναδιατυπώστε αλλάζοντας τις υπογραμμισμένες λέξεις με τρόπο όμως που να μην αλλάξει το νόημα του αποσπάσματος.

Έχει συμβιβαστεί με την ιδέα /έχει συνειδητοποιήσει ότι στη σκέψη/στο μυαλό του κόσμου θα παραμείνει «το κορίτσι της φωτογραφίας».

Κείμενο 5 [Ένα σπίτι για το όνειρο] σελ. 61**1. Με βάση τις πληροφορίες που δίνει το κείμενο, ποιος είναι ο στόχος του προγράμματος ActionAid στη βόρεια Γκάνα και ποιες δράσεις περιλαμβάνει;**

Ο στόχος του προγράμματος της ActionAid στη βόρεια Γκάνα είναι να πείσει τα παιδιά να παρακολουθούν αρκετές ώρες στοιχειώδους εκπαίδευσης (έχει πείσει τα παιδιά ... στοιχειώδους εκπαίδευσης), να τα στηρίξει ώστε να μάθουν κάποια τέχνη ή να πάνε σχολείο (παρέχει επίσης... στις οικογένειές τους). Ακόμη, παρέχει γεύμα σε παιδιά στο κέντρο επισκεπτών Τιζάα και δάνεια στις οικογένειες των παιδιών βοηθώντας τα έτσι να φοιτήσουν σε κολέγια.

2. Πώς θα χαρακτηρίζατε την Άγκνες Τσιραβίρα και τι γνώμη έχετε για τη δουλειά που κάνει;

Η Άγκνες Τσιραβίρα είναι μια γυναίκα που νοιάζεται αληθινά για τη δυστυχία των παιδιών στη βόρεια Γκάνα και έχει αφιερώσει τη ζωή της στην προσφορά. Προσφέρει φαγητό ώστε να καλυφθούν οι ανάγκες επιβίωσης των παιδιών αυτών, αλλά και μόρφωση δίνοντας τους έτσι την ελπίδα για μια αξιοπρεπή μελλοντική ζωή. Είναι άξια θαυμασμού και μίμησης αφού φροντίζει με πολλή αγάπη τόσο για το παρόν όσο και για το μέλλον των παιδιών.

3. Βρείτε στο κείμενο όλες τις ενδείξεις του χρόνου. • Ποιες είναι χρονικές προτάσεις; • Ποια είναι προθετική φράση; • Ποια είναι χρονικό επίρρημα;

- χρονικές προτάσεις: Όταν τα πρωτοπλησιάζουμε ..., Όταν την πρωτοβρήκα ...
- προθετική φράση: Από το 1995...
- χρονικά επίρρηματα: πάντα, τώρα, τελευταία.

4. Τι νομίζετε ότι δηλώνουν οι χρονικές προτάσεις του κειμένου: το προτερόχρονο, το ταυτόχρονο ή το υστερόχρονο;

• Μπορείτε να διαλέξετε έναν άλλο σύνδεσμο για την καθεμιά, έτσι ώστε να κάνετε σαφέστερη τη χρονική σχέση γεγονότων;

– Όταν τα πρωτοπλησιάζουμε: χρονική πρόταση που δηλώνει το προτερόχρονο σε σχέση με την κύρια πρόταση πάντα ρωτάω το ίδιο πράγμα.

– Όταν πρωτοβγήκα: χρονική πρόταση που δηλώνει το σύγχρονο σε σχέση με την κύρια πρόταση ήθελε μόνο να ζητιανεύει.

• Όταν (τα πρωτοπλησιάζουμε): μόλις, τη στιγμή που, την ώρα που Όταν (την πρωτοβρήκα): σαν, τότε που

5. Βρείτε όσο μπορείτε περισσότερες σημασίες της λέξης αποστολή. • Κάντε μια πρόταση με κάθε διαφορετική σημασία.

αποστολή:

• η πράξη ή η διαδικασία, με την οποία στέλνεται κάτι κάπου.

Αποφάσισαν την αποστολή βοήθειας στους πληγέντες από το σεισμό.

• ό,τι αποστέλλεται, ιδίως ομάδα ή σύνολο ατόμων που αποστέλλονται αντιπροσωπευτικά για την εκτέλεση διατεταγμένης υπηρεσίας ή την επιτέλεση συγκεκριμένου σκοπού.

• Οι αθλητικές αποστολές έφτασαν στην πόλη τέλεσης των αγώνων.

• το έργο ή η πράξη που ανατίθεται προς εκτέλεση.

• Του ανατέθηκε μια πολύ δύσκολη αποστολή, αλλά είπε ότι θα βάλει τα δυνατά του

• έργο ιδιαίτερης βαρύτητας, θεωρούμενο ως στόχος, σκοπός ή προορισμός.

• Αποστολή του σχολείου είναι η διάπλαση των χαρακτήρων των παιδιών.

6. Βρείτε όσο γίνεται περισσότερες λέξεις που έχουν το ίδιο β'συνθετικό με τη λέξη αποστολή.

επιστολή, διαστολή, αναστολή, καταστολή, περιστολή, υποστολή, ένστολος, χρηματοποστολή, αντιδιαστολή, ιεραποστολή

Κείμενο 6 [Ανθρωπιστικές... υπογραφές] σελ. 62**1. Ποια δράση αναπτύσσει η νεαρός στο σκίτσο;**

Μαζεύει υπογραφές υποστήριξης για τα παιδιά του Τρίτου Κόσμου. Δηλαδή περιφέρει ένα κείμενο, στο οποίο εκδηλώνεται συμπάθεια προς τα παιδάκια αυτά και ζητά από τους ανθρώπους να το υπογράψουν.

2. Τι αντίκτυπο θα έχει η δράση της νεαρής στα παιδιά του Τρίτου κόσμου; • Τι θα μπορούσε να κάνει ώστε η δράση της να έχει πιο ουσιαστικά αποτελέσματα για τα παιδιά αυτά;

- Η αντίδραση του κυρ Περικλή υποδηλώνει ότι η συλλογή υπογραφών θα έχει πολύ μικρό αντίκτυπο στη ζωή των παιδιών του Τρίτου Κόσμου. Γιατί οι υπογραφές ούτε χορταίνουν την πείνα των παιδιών ούτε θεραπεύουν τις αρρώστιες ούτε τους μαθαίνουν γράμματα.
- Η δράση του θα είχε πιο ουσιαστικά αποτελέσματα, αν κατευθυνόταν στους ανωτέρω τομείς. Και για να το κάνει αυτό, θα έπρεπε να δραστηριοποιηθεί σε κάποια από τις εθελοντικές μη κυβερνητικές οργανώσεις που αγωνίζονται για να προσφέρουν λύσεις στα προβλήματα αυτά.

Άσκηση – Δραστηριότητα σελ. 62

- Βάλτε στο αντίστοιχο καλάθι τα υπώνυμα των λέξεων επικοινωνία, βοήθεια. Μερικές από τις λέξεις που ακολουθούν θα περισσέψουν.
συνομιλία, υποστήριξη, συνδρομή, τηλεφώνημα, αλληλογραφία, αρμοδιότητα, συμπαράσταση, ενίσχυση, καθήκον, συζήτηση, δικαίωμα

επικοινωνία: συνομιλία, τηλεφώνημα, αλληλογραφία, συζήτηση

βοήθεια: υποστήριξη, συνδρομή, συμπαράσταση, ενίσχυση